

„Milý a bodrý stařeček“

První předseda Komunistické strany Československa Václav Šturm je dnes zcela zapomenutou postavou

PETR ZÍDEK

Václav Šturm (1858–1939) dodnes nenalezl svého životopisce, neexistuje jediná studie, která by se zabývala jeho životem a politickým působením. Obojí se dá velmi obtížně rekonstruovat ze střípků dochovaných v primárních pramenech a nečetných zmínkách v historické literatuře. Rýsuje se z nich ale jako pozoruhodná postava, která by si zasloužila více pozornosti.

Sobota 14. května 1921. V Národním domě v Karlíně po desáté hodině ráno začíná porada před sjezdem levice Československé sociálně demokratické strany dělnické, na níž má být odsouhlasen jednací řád sjezdu, jeho předsednictvo a další nezbytná organizační opatření. Sjezd samotný začal o den později a byla na něm založena Komunistická strana československá (KSČ). Hned poté, co jsou oznámeni členové předsednictva sjezdu, se ozývá z davu: „Kde je soudruh Šturm?“ Odpovědi se anonymní tazatel dočkal o pár okamžiků později. Předseda předporady Karel Vaněk podle stenografického protokolu prohlásil: „[...] soudruh Šturm [...] není dnes přítomen, poněvadž je na sjezdu domkařů, ale duchem je na sjezdu našem rovněž přítomen.“¹

Muž, který dal přednost sjezdu domkařů, byl zvolen čestným předsedou sjezdu a v neděli jej zahájil krátkým projevem, jenž zaujme použitými náboženskými obraty. Marxe a Engelse označil – aniž by je jmenoval – za „naše apoštoly“. Zároveň projevil důvěru v „naše masy proletá-

Václav Šturm jako senátor, 1925

Foto: Archiv PSP ČR

řů“, jež podle něj nebyly stádem, ale „elementem, který určuje směr“. Nadcházející sjezd chápal jako historický milník, který povede k tomu, aby „naš boj do budoucna vítězně byl skončen“.²

Na závěr sjezdu byl pak Václav Šturm zvolen předsedou výkonného výboru nově založené komunistické strany.³

Okolnosti zvolení dvaasedesátiletého Šturce do čela komunistické strany zachytila ve svých vzpomínkách účastnice ustavujícího sjezdu a pozdější dlouholetá funkcionářka Marie Švermová (1902–1992), tehdy ještě Švábová. „Na I. sjezdu KSČ byla snaha mít v čele strany dělníka. Stal se jím Václav Šturm, nesmírně poctivý, nezištný člověk, který v nás budil představu pohádkového dědečka, úplný protiklad změšťáčetlých bývalých vůdců. Snad pro tyto vlastnosti se stal později i kandidátem strany do presidentských voleb. Ale i při všech svých dobrých charakterových vlastnostech nemohl dosáhnout úroveň vysoce vzdělaného Šmerala.“⁴

„Na smetiště vyvržených zrádců“

Navzdory své historické roli prvního předsedy výkonného výboru komunistické strany, tedy fakticky jejího šéfa, není Václav Šturm v tomto kontextu většinou vůbec zmiňován.

1 WOHLGEMUTHOVÁ, Renata – ČIHÁK, Miroslav (eds.): *Protokoly Ustavujícího a Slučovacího sjezdu KSČ. 14.–16. května 1921, 30. října – 2. listopadu 1921*. Svoboda, Praha 1981, s. 30–31.

2 Tamtéž, s. 81–82.

3 ŠTVERÁK, František: *Schematismus k dějinám Komunistické strany Československa (1921–1922)*. Základní informace o ústředních orgánech a biografické údaje o vedoucích představitelích strany. Národní archiv, Praha 2010, s. 25.

4 ŠVERMOVÁ, Marie: *Vzpomínky*. Futura, Praha 2008, s. 47.

V souvislosti se založením KSČ je pozornost historiků nejčastěji upřena k Bohumíru Šmeralovi (1880–1941), jenž byl na ustavujícím sjezdu zvolen místopředsedou výkonného výboru a do značné míry byl také ideologem a tvůrcem programu strany. V obecném povědomí, pokud se v jeho případě dá o něčem takovém vůbec mluvit, zůstává Václav Štunc pouze Masarykovým neúspěšným protikandidátem v prezidentské volbě v roce 1927.⁵

Marxistická historiografie poplatná dogmatickému výkladu dějin KSČ Štunce většinou vytěsňovala, případně zatracovala s nálepkou „renegát“, kterou ho počastoval Klement Gottwald v roce 1929.⁶ To rozvedl například stranický historik, ideolog a šéf Státní bezpečnosti Jindřich Veselý: „Avšak i takoví staří veteráni dělnického hnutí, jako byl Václav Štunc, oblíbený vůdce pražských dělníků, se dali strhnout přílivem radikálních frází z jejich úst (myšleno ultralevičáků kolem Václava Bolena a Bohumila Jílka – pozn. autora), sedli jim na lep, aby pak spolu s nimi nastoupili nesprávnou cestu, která je časem zavedla mimo stranu, potom proti straně a nakonec na smetišť z dělnické třídy a revoluční strany vyvržených zrádců a odpadlíků.“⁷

Zřejmě jedinou výjimkou z tohoto dogmatického pohledu před rokem 1989 je studie Jana Havráňka z roku 1964 o boji za všeobecné hlasovací právo v roce 1893, v níž je Václav

Národní dům v Karlíně, kde byla v květnu 1921 založena KSČ (fotografie z roku 1951)

Foto: ČTK / Rostislav Novák

Štunc na osmdesáti stranách zmíněn osmkrát.⁸

Polistopadová historiografie Štunce nerehabilitovala, ale dosud spíše ignorovala. V *Dějínách komunistické strany Československa* Jacquese Rupnika není Štunc vůbec zmíněn.⁹ V posledním pokusu o syntézu prvorepublikových dějin KSČ od Petra Popáleného je pak uveden pouze v jedné větě, která informuje o tom, že zahájil slučovací sjezd na přelomu října a listopadu 1921 projevem,

v němž připomněl historický vývoj dělnického hnutí.¹⁰ Nejobsáhlejší informaci tak lze nalézt ve dvoustránkovém biogramu od Jakuba Rákosníka v *Biografickém slovníku vedoucích funkcionářů KSČ*.¹¹ V jiných kontextech, než jsou dějiny komunistické strany, se Václav Štunc vyskytuje pouze zřídka. Za zmínku stojí, že jedna z pasáží jeho vzpomínek byla citována ve studiích o hospodářském nacionalismu a sociální politice národně demokratické strany.¹²

5 V tomto kontextu Štunce zmiňují syntetické práce o první republice od Antonína Klimka, Zdeňka Kárníka či Jiřího Kovtuna.

6 GOTTWALD, Klement: *Spisy 1. 1925–1929*. Svoboda, Praha 1950, s. 253. Rezoluce ÚV KSČ z 10./11. 8. 1929.

7 VESELÝ, Jindřich: *Z prvních bojů KSČ (1921–1924)*. SNPL, Praha 1958, s. 67.

8 HAVRÁNEK, Jan: Boj za všeobecné, rovné a přímé hlasovací právo roku 1893. *Rozpravy Československé akademie věd – řada společenských věd*, 1964, roč. 74, č. 2.

9 RUPNIK, Jacques: *Dějiny Komunistické strany Československa. Od počátků do převzetí moci*. Academia, Praha 2002. Tato kniha však vyšla ve francouzském originálu již v roce 1981, takže staví jen na pramenech a literatuře dostupných na Západě v 70. letech.

10 POPÁLENÝ, Peter: *Vznik a profilace KSČ v období první republiky v českých zemích*. Togga – Metropolitan University Prague Press, Praha 2020, s. 102.

11 ANEV, Petr – BÍLÝ, Matěj (eds.): *Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921–1989), L–Z*. Academia – ÚSTR, Praha 2018, s. 429–430.

12 RÁKOSNÍK, Jakub: Námezdní práce – zdroj nacionálních konfliktů. In: JANČÍK, Drahomír – KUBŮ, Eduard (eds.): *Nacionalismus zvaný hospodářský. Střety a zápasy o nacionální emancipaci/převahu v českých zemích (1859–1945)*. Dokořán, Praha 2011, s. 177. RÁKOSNÍK, Jakub: Karel Kramář, národní demokracie a otázky sociální politiky v meziválečném Československu. In: BÍLEK, Jan – VELEK, Luboš: *Karel Kramář (1860–1937). Život a dílo*. Masarykův ústav a Archiv AV ČR, Praha 2009, s. 555. Citovaná pasáž ze Štuncových pamětí reflektuje postoj *Národních listů* ke kladenské stávce v roce 1889, kdy se list zastával českých horníků proti německým vlastníkům dolů.

Hlavním pramenem pro poznání počátků Štúrcovy společenské a politické aktivity jsou jeho vzpomínky, které vydal v sedmi sešitech v roce 1910. Zachycuje v nich ze svého pohledu dění v osmdesátých letech 19. století, tedy v době, kdy se dávaly

Václav Šturm se narodil 21. srpna 1858 v Litovicích (dnes součást Hostovic) západně od Prahy v rodině ševce Karla Šturce a jeho manželky

- paměť a dějiny 2021/02 **9**

dohromady různé kroužky radikálních dělníků, začínala vycházet první sociálnědemokratická periodika a docházelo k prvním střetům s etablovanými stranami i státní mocí. Jde o zajímavé čtení, přestože jeho využitelnost pro historiky je silně limitovaná tím, že autor málokterou popisovanou událost datuje a děj se mu tříští do řady historek.¹⁵

V úvodu svých vzpomínek líčí Šturm politický přerod, který prodělal po příchodu do Prahy: „Po mém návratu z vandru jsem byl nadšeným stoupen-
cem mladočeské strany. Neb co učeň byl jsem dělníky získán pro čtení knih a stal se ze mne horlivý čtenář historických a cestopisných románů. Také pobyt můj v cizině značně působil na mé smýšlení, abych vlastenecky smýšlel. Četl jsem také Národní Listy, když jsem měl příležitost je dostat do ruky.

Anarchista Vilém Körber (1845–1899), Šturmův druh z doby politického mládí

Foto: Ahistorie.451.cz

Šturmci se kolem roku 1885 podařilo spojit se s kroužkem radikálních dělníků, kteří se scházeli v restauraci U Dobřanských, přičemž došlo k humornému nedorozumění

Brzy se podařilo mému otci, že mně pomocí protekce opatřil práci v cukrovaru v Horoměřicích za mzdu 65 kr[ejcarů] za šichtu ať denní nebo noční. Poněvadž jsem byl ještě stále zimnicí obtěžován, nemohl jsem tuto práci vykonávat a byl jsem přeložen k jiné práci (do šporárny) za denní mzdu 55 kr. Po skončené kampani jsem byl jako jiní propuštěn a brzy našel jsem si zaměstnání na Smí-

chově v továrně na podkovky za denní mzdu 70 kr. Zde byl jsem mezi dělníky naprosto indiferentními, kteří sobě ničeho mimo své práce, pití a trochu hry v karty nevšímali. Já často četl jsem v Národních Listech o sociálních demokratech. V rubrice ze soudní síně jsem poznal sociální demokraty jako bandu podvratníků, buřičů, lenochů a t. d. Jelikož jsem dříve v různých románech četl o pronásledování politických provinilců v Čechách, Itálii, Irsku, a zejména také o pronásledování náboženských sekt, tu jsem se vždy pozastavoval nad tím, jak je to možno, že ti lidé bez příčiny jsou zatýkáni a vězněni. Vznikla v mé hlavě myšlenka, že se musím seznámit s učením socialistickým a některými těmi petrolejníky.¹⁶

Šturmci se kolem roku 1885 podařilo spojit se s kroužkem radikálních dělníků, kteří se scházeli v restau-

raci U Dobřanských, přičemž došlo k humornému nedorozumění. „Šel jsem k Dobřanským a opět jsem bedlivě každého pozoroval, kdo vcházel do místnosti vedle výčepu. Právě, protože jsem každého pozoroval, proto stal jsem se nápadným a všichni, kteří z této místnosti vycházeli, mne nápadně si prohlíželi. Považovali mne za detektiva.“¹⁷ Šturmci politické aktivity nebyly úplně po chuti jeho rodině. Šturmův otec, který se vinou choroby musel vzdát řemesla a živil se drobným obchodem, nabádal dospělého syna: „Co nepodlezeš, nepřeskočíš. S čepicí v ruce projdeš celý svět. Poniž se. Polib mu ruku...“ Manželku, o které jinak blíže nereferuje, pak rozčilovalo, že chodil ze schůzí pozdě na nedělní obědy.¹⁸

Šturm se následně podílel na výrobě a distribuci prvních sociálnědemokratických tiskovin, *Věku svobody* a *Nového Věku svobody*, jehož byl spoluvydavatelem. Šlo o dost nevděčnou a málo honorovanou práci. „Časopisy ty vydávaly se v nepatrném nákladu 1 000, nejvýše 2 000 exemplářů. Tyto časopisy byly obstarávány soudruhy ponejvíce z ochoty, anebo za nepatrný honorář, který obdrželi v minci jen u dělníků berné. Totiž místo 5 zlatých za číslo dostal redaktor 100 čísel časopisu, která měl rozprodat, a tak získat svůj honorář.“¹⁹ Neustále musel zápasit nejen s nedostatkem financí, ale také s úřady, jež tato radikální periodika často zabavovaly. Právě líčení drobných půtek s c. k. úředníky, v nichž osvědčoval svou znalost práva a argumentační schopnosti, vyplňuje značnou část Šturmových vzpomínek. Ze všech soudruhů věnuje největší pozornost Vilému Körberovi (1845–1899), jenž je dnes označován za nejslavnějšího českého anarchistu.²⁰ O třináct let

15 ŠTURC, Václav: *Moje vzpomínky po 20 letech, I.–VII. díl*. Tiskový výbor Československé sociálně demokratické strany dělnické, Žař Antonín Svěcený, Praha 1910.

16 Tamtéž, I. díl, s. 8–9.

17 Tamtéž, s. 10.

18 Tamtéž, s. 8 a 17.

19 Tamtéž, VI. díl, s. 18.

20 K jeho osobě viz *Historie českého anarchismu (1880–1939)*, Vilém Körber (1845–1899), 19. 3. 2018 – <https://ahistorie.451.cz/vilem-korber-1845-1899/> (citováno k 14. 6. 2021).

mladší Šturm ho pravděpodobně považoval za svého mentora.

Klíčová pasáž Šturmových pamětí líčí časově blíže neurčenou dělnickou deputaci k poslanci a vůdci mladočeské strany Eduardu Grégrovi (1827–1907), kterému byla přednesena řada stížností na nezákonný postup policie a dalších úřadů vůči dělníkům. „Když jsme vše panu dru Grégrovi sepsané podali, snažili se slovy svými ještě mnohé zdůrazniti, na některé zvláště křiklavé věci jej upozornili. Po delší chvíli jsme v jeho pracovně seděli, a když tento pročetl některé stránky, pojednou si zhluboka odechl (sic), k nám se obrátil a pravil: Nu, vždyť to není ještě tak zlé. To vše, co jsem shledal, ještě nenasvědčuje ani tomu, že by vás chtěli oběsit. – Spisy, jež jsme mu přinesli, nám vrátil. My zůstali stát jako ohromeni. Čekali jsme, jak zástupce lidu a zastávce jeho práv se rozčílí, jak bude ulevovat svému rozhořčení, že nám slíbí, že si spisy prostuduje a učiní vše, co v jeho moci bude, aby zabránil takovému řádění orgánů bezpečnostních [...]. Trvalo to hodnou chvíli, nežli jsme se vzpamatovali. Soudruh Handlíř ze sebe vyrazil první slovo, zvolal: Pane doktore, my jsme se domnívali, že jsme přišli k poslanci, který pokládá za svoji povinnost – Dr. Grégr jej přerušil a pravil: Za svoji povinnost mám hájit zájmy národa. Nu a co se vám děje? Amerika je stát svobody, republika, a nedávno jich tam pět oběsili.“²¹ Schůzka skončila bouřlivým rozchodem, který se proměnil v poučení, že u mladočeské strany nenajdou dělníci aktivisté žádné zastání.

Když dvaapadesátiletý Šturm v roce 1910 své vzpomínky vydal, těšil se v sociální demokracii, k níž se připojil v polovině osmdesátých let, již postavení veterána hnutí a starého soudruha, který má právo bilancovat.

Vůdce mladočeské strany Eduard Grégr na obraze Františka Bízy z roku 1884. Někdy v té době zklamal dělnickou deputaci, které se účastnil i Václav Šturm.

Foto: Wikipedia.org

V tomto duchu se nese i závěr textu: „Ač často vídal jsem rodinu svojí (sic) strádati v nedostacích všeho druhu, přece nelituji toho, co jsem obětoval, a to proto, že výsledky naší činnosti jsou tak veliké, že jsme je nikdy neočekávali. Čas, který jsem byl nucen ve věznicích strávit, použil jsem k rozmožnění svých vědomostí, které jsou sice skrovné, ale přece mohu jen děkovati tomu okamžiku, kdy jsem poznal učení socialismu.“²²

Kolize se zákonem

Jak dlouhý čas strávil Václav Šturm ve vězení, nelze z pramenů přesně určit. Ve spisech pražského policejního ředitelství se dochoval jeho trestní list (*Strafkarte*), který jen mezi lety 1889 a 1896 uvádí odsouzení v sedmi případech (a jim předcházející, časově neurčené, odsouzení soudem v České Lípě na 48 hodin za tuláctví). Dva

tresty spočívaly v pokutě 40 korun, zbylých pět v žaláři v délce od 48 hodin do osmi měsíců. Nejvyšší trest mu byl udělen 17. října 1893 krajským soudem v Litoměřicích dle § 65 trestního zákona „rušení veřejného pokoje“, které se dalo spáchat popouzením k opovrhování císařem, jeho vládou a státní správou, případně sváděním k neposlušnosti proti zákonům a nařízením. Druhý nejvyšší trest v délce čtyř měsíců dostal od zemského soudu v Praze 2. prosince 1891 podle § 496 trestního zákona „veřejné nadávání nebo zlé nakládání“. Další tresty, nepřesahující 20 dní vězení, byly Šturmovi ukládány dle různých paragrafů tiskového zákona.²³

Jedná se zřejmě jen o malou výšeč Šturmových kolizí s rakouskými zákony. Ve specializovaném soupisu pramenů k dějinám Ruska, Ukrajiny a Běloruska v českých archivech se lze dozvědět, že v letech 1896–1897 byl Šturm trestně stíhán za své články v časopisech *Právo lidu* a *Sociální demokrat*, které se týkaly Ruska. Dne 28. srpna 1896 byl stíhán Krajským soudem trestním v Praze za články uveřejněné v *Právu lidu* 16. a 28. srpna 1896 *Ruský car cestuje, Ruský car a republika Francouzská a Za éry Coudenhovovy* pro přečin proti bezpečnosti cti. O měsíc později mu noticka s titulem *Uvítali ruského cara...*, publikovaná v listě *Sociální demokrat* 18. září 1896, která kritizovala usnesení pařížské městské rady k slavnostnímu uvítání cara Mikuláše II., vynesla další stíhání stejným soudem. O rok později tentýž soud stíhal Šturmův článek uveřejněný 31. srpna 1897 v *Právu lidu* s titulkem *Komedie rusko-francouzská* jako rušení veřejného pokoje.²⁴

Problémy se zákonem měl Václav Šturm především jako vydavatel či

21 ŠTUM, Václav: *Moje vzpomínky po 20 letech*, II. díl, s. 26n.

22 Tamtéž, VII. díl, s. 46.

23 NA, f. Policejní ředitelství Praha II, Šturm Václav, *Strafkarte*, 1907.

24 *Soupis pramenů k dějinám národů Ruska, Ukrajiny a Běloruska do roku 1945 z archivů České republiky. Díl II. Archivy Středočeského kraje a Archiv hlavního města Prahy*. Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, Praha 2003. Podrobnosti o těchto kauzách viz *Státní oblastní archiv v Praze*, f. Krajský soud trestní Praha (1850–1949), k. 947, sp. zn. C 968/1896; tamtéž, k. 950, sp. zn. C 1208/1896

redaktor sociálnědemokratických periodik. Nejprve spolupracoval s listem *Věk svobody* (1887–1888), který se v roce 1888 přeměnil na *Nový Věk svobody* a v roce 1891 změnil titul na *Sociální demokrat* (1891–1897) s podtitulem „*orgán dělnictva českoslovanského*“. Štunc byl veden jako jeho vydavatel v letech 1895–1897. Zároveň od září 1891 do února 1894 vydával *Zář – časopis pro šíření osvěty a hájení pravdy*.²⁵ V roce 1895 se stal redaktorem *Práva lidu*, které v té době přesídlilo z Humpolce do Prahy, kde se stalo „ústředním orgánem českoslovanské strany sociálně-demokratické“, a tento post zastával několik let. Šéfredaktor *Práva lidu* Josef Stivín (1879–1941) shrnul Štuncovu stranicovou kariéru v jubilejním článku k jeho 60. narozeninám v roce 1918 takto: „Do Prahy přišel jako 23letý dělník v roce 1881 z Uher, zde brzy se účastnil hnutí dělnického, byl vydavatelem Nového Věku Svobody. Od té doby nebylo v Čechách podniku dělnické strany, jemuž by Štunc, pokud nebyl vězněn, nestál v popředí.“²⁶

Štuncovy aktivity nemohly od druhé poloviny osmdesátých let uniknout tehdy dominantnímu českému médiu, mladočeským *Národním listům*. Např. 8. května 1888 informovaly o tom, že předsedal schůzi, na které smíchovští dělníci protestovali proti přírážkám k nájům, jež začala vybírat místní radnice.²⁷ O rok později, v únoru 1889, se již *Národní listy* nezdržely komentáře: „V poslední době odbývají se zhusta na účet dělnictva schůze, které nemají vlastně jiného účelu, než sjednati

některým nešťastným aranžérům nedávného sazečského straiiku příležitost, aby nadávkami, podezříváním a hlavně nejnesmyslnějšími lžemi vymstili se za své žalostné fiasko.“ *Národní listy* rozezlilo zejména to, že hlavní řečník útočil na majitele listu. Z projevu Václava Štunce je zmíněno, jen že mu prý „odpadla všechna láska k národnosti, poněvadž jest to holý švindl“.²⁸ O měsíce později psaly *Národní listy* o další

Národní listy:

O časopisech redigovaných panem Václavem Štuncem dovídá se širší veřejnost pravidelně teprve, když redaktor jejich se ocituje před porotou

veřejné dělnické schůzi, jíž Václav Štunc předsedal a která se uskutečnila 17. března v pivovaru v Bubnech. Tématem tentokrát bylo školství, přesněji řečeno přístup dělníků ke vzdělání. Štuncovu řeč list podrobně parafrázoval: „Pouze vzdělanost a věda setřesou okovy, jimiž je dělník spoután. Ve škole mělo by se učit povinností a právům občanským, a nikoliv oněm bajkám, které mají význam jen pro život posmrtný. Vláda nechce, aby dělník znal zákony, poněvadž by jich přirozeně proti ní využítkoval.“²⁹

Se zjevnými sympatiemi *Národních listů* v srpnu 1889 referovaly o schůzi tkalcovských dělníků na Střeleckém ostrově, na níž Václav

Štunc také vystoupil. „Na první pohled bylo nápadno, že do schůze dostavil se nápadně veliký počet dělníků. Bylyť přítomny nejen mladistvé dívky vybledlých tváří, nýbrž i obstarlé, vychrtlé ženy. Přišly do sálu takřka němě, bály se patrně mezi sebou promluvit. Také na dělnících tkalcovských znáti bylo nápadnou sklíčenost. Jsou to vesměs postavy, vzbuzující svým zevnějškem nelíbenou soustrasť.“ Shromáždění asi pěti set osob nakonec přijalo rezoluci, v níž na prvním místě požadovalo omezení pracovní doby tkalců na 11 hodin denně.³⁰ O tom, že Václav Štunc vystupoval jako řečník na dělnických schůzích, psaly *Národní listy* i v dalších měsících a letech.³¹

V září 1891 informovaly *Národní listy* celkem podrobně o soudním sporu vydavatele časopisu *Záře* Václava Štunce, jenž byl žalován páterem Františkem Vodičkou z Pluhova Žďáru pro „přečin proti bezpečnosti cti“, jenž spočíval v článku ze *Záře*, který informoval o tom, že páter Vodička půjčoval peníze na směnky. Štunc byl odsouzen na šest týdnů vězení zostřeného třemi půsty.³²

Dalšímu Štuncovu procesu v prosinci 1891 věnovaly *Národní listy* dokonce téměř celé dva sloupce. Článek je uveden sarkastickou poznámkou: „O časopisech redigovaných panem Václavem Štuncem dovídá se širší veřejnost pravidelně teprve, když redaktor jejich se ocituje před porotou, by se zodpovídal z urážek na cti.“ V tomto případě byl Štunc žalován jako redaktor *Časopisu stavebních dělníků*, a to spolu s vydavatelem Františkem Hájkem,

a tamtéž, k. 971, sp. zn. C 688/1897. Lze předpokládat, že plošná excerpce tohoto fondu by odhalila další případy, v nichž Štunc figuroval a které se netýkaly Ruska, takže je citovaný soupis nezachytil.

25 KUBÍČEK, Jaromír a kol.: *Česká retrospektivní bibliografie. Řada 1, Časopisy. Díl 1, Časopisy České republiky od počátku do roku 1918*, sv. 2, O-Ž, č. 3879 a 5113. Sdružení knihoven ČR – Moravská zemská knihovna, Brno 2010.

26 STIVÍN, Josef: Soudruhu Václavu Štuncovi za rámeček (beseda). *Právo lidu*, 21. 8. 1918, č. 193, s. 1–2. Přesnější údaj, dokdy Štunc v *Právu lidu* působil, se nepodařilo dohledat.

27 *Národní listy*, 8. 5. 1888, č. 128, s. 3 (noticky v *Národních listech* nebyly signovány).

28 Veřejná schůze v Theatre Variété. *Národní listy*, 19. 2. 1889, č. 50, s. 2.

29 *Národní listy*, 18. 3. 1889, č. 77, s. 2, rubrika Denní zprávy.

30 *Národní listy*, 19. 8. 1889, č. 228, s. 3, rubrika Denní zprávy.

31 *Národní listy*, 4. 11. 1889, č. 305, s. 2, rubrika Denní zprávy; *Národní listy*, 11. 12. 1890, č. 340, s. 6.

32 *Národní listy*, 16. a 17. 9. 1891, č. 255 a 256, s. 3 a 6, rubrika Ze soudní síně, podepsáno -on.

za nařčení dozorce státní trati v Roztokách Josefa Raka, že přijímá do práce jen ty dělníky, kteří ho uplácí maslem, vejci a slepicemi. Oba byli uznáni vinnými, Štunc dostal čtyři měsíce vězení s osmi půsty a Hájek tři měsíce se šesti půsty.³³

O několik měsíců později *Národní listy* podrobně psaly o procesu, v němž Václav Štunc vystupoval pro změnu jako žalobce. Žalovaným byl Bohumil Eichler, odpovědný redaktor klerikálního deníku *Čech*, v němž byl uveřejněn nactiutrhácný dopis o žalobci. Štunc soud vyhrál a Eichler byl odsouzen na čtrnáct dní vězení zostřeného dvěma půsty.³⁴ Prostřednictvím soudu řešil Štunc i politické spory se svými spolustraníky, v červnu 1896 žalovali spolu s redaktorem listu *Sociální demokrat* a zároveň předsedou sociální demokracie Josefem Steinerem (1862–1912) jistého Rudolfa Fárka za to, že je obvinil na schůzi z denunciantství. Spor skončil smírem v podobě Fárkovy veřejné omluvy.³⁵

V roce 1900 referovaly *Národní listy* o sporech při volbě do okresních nemocenských pokladen mezi sociálními demokraty a národně orientovanými dělníky, v nichž se Václav Štunc angažoval.³⁶ Tyto spory, respektive způsob, jakým o nich referoval tisk, měly rovněž soudní dohru.³⁷

Lokální politik

Od prvních let 20. století se Štunc snažil proniknout do nejvyšších pater české i rakouské politiky, ale neměl úspěch. V roce 1901 kandidoval v kurii venkovských obcí do Sněmu Království českého za volební obvod

Josef Steiner (1862–1912), v letech 1893 až 1905 předseda sociální demokracie

Foto: Wikipedie.org

březnický, blatenský a mirovický. Skončil na posledním místě se ziskem 47 hlasů, vyhrál nezávislý Antonín Kalina s 1304 hlasy před agráříkem Josefem Novotným s 1039 hlasy.³⁸ Podobně neúspěšná byla i Štuncova kandidatura do českého sněmu v roce 1908, kdy se ucházel o místo poslance za obvod černokostelecký a českobrodský.³⁹ Neuspěl ani v roce 1911 ve volbách do říšské rady, do níž kandidoval za kutnohorský obvod.⁴⁰ Příčina těchto neúspěchů je nasnadě: Štunc kandidoval ve venkovských obvodech, kde téměř vůbec nežili průmysloví dělníci, kteří tvořili základ sociálnědemokratického voličstva, a navíc v regionech, k nimž neměl osobně žádný vztah. K zodpovězení otázky, proč se nedokázal prosadit na kandidátku v Praze či na Kladensku,

kde mohl zhodnotit svou letitou politickou aktivitu mezi dělníky a mít reálnou šanci na zvolení, chybějí prameny.

Někdy na přelomu století se Václav Štunc přestěhoval s rodinou do Kobylis, tehdy obce na sever od Prahy, kde si koupil rodinný dům č. p. 37. V dalších desetiletích se výrazně zapsal do dějin této pozdější pražské čtvrti.

Ještě na počátku třetí třetiny 19. století byly Kobylisy jen shlukem několika statků, chalup, viničních usedlostí a samot uprostřed polí, luk a vinic. V posledních desetiletích 19. století však zažily nebývalý nárůst počtu obyvatel – zejména dělníků a jejich rodin – daný tím, že ležely v docházkové vzdálenosti od libeňských a holešovických továren. Přímou v obci nebo těsně za jejím okrajem pak bylo otevřeno několik pískoven a cihlen. Zatímco v roce 1880 bylo v Kobylisích hlášeno 565 osob, o dvacet let později 2185 a v roce 1920 již 3654 osob.⁴¹

V roce 1903 zvýšila rakouská vláda daň z piva a hospodští zátěž přenesli na konzumenty. Sociální demokracie reagovala bojkotem hospod pod heslem „Zdražené pivo nepijeme“. Hospodští v odvetě vypovídali dělnické korporace ze svých sálů, což se stalo i sociálnědemokratické buňce v Kobylisích, která se z tohoto důvodu musela několikrát stěhovat. Václav Štunc vzápětí navrhl založení družstva, které by vybudovalo dělnický dům s vlastní restaurací. Návrh byl přijat a 21. října 1903 byly do rejstříku C. k. obchodního soudu v Praze zapsány statuty družstva Dělnického domu v Kobylisích. Zápisné činilo dvě koruny a podílní list 50 K, družstvo na počátku získalo 36 členů a Václav

33 *Národní listy*, 10. 12. 1891, č. 340, s. 5, rubrika Ze soudní síně, podepsáno -on.

34 *Národní listy*, 28. 2. 1892, č. 59, s. 4, rubrika Ze soudní síně, podepsáno -on.

35 *Národní listy*, 26. 6. a 14. 7. 1896, č. 175, 192, s. 3 a 5, rubrika Ze soudní síně, podepsáno -jv.-.

36 *Národní listy*, 19. 3., 15. a 16. 6. 1900, č. 77, 163 a 164, s. 2 a 3, rubrika Denní zprávy.

37 *Národní listy*, 4. 10. 1900, č. 274, s. 2, rubrika Ze soudní síně.

38 *Národní listy*, 9. 10. 1901, č. 278, s. 2.

39 *Národní listy*, 16. 2. 1908, č. 46, s. 11.

40 *Národní listy*, 18. 4. 1911, č. 107, s. 1.

41 HACKER, Karel: *Dějiny obce Kobylis*. Knihtiskárna Josefa Pokorného v Kobylisích, Praha 1935, s. 40.

Dům Václava Šturce (Kobylisy č. p. 37) na snímku z roku 1959 a v současnosti. Dodnes bylo v nezměněné podobě zachováno několik pozoruhodných detailů jako např. železné zábradlí před domem. Foto: Archiv hl. města Prahy, Sbírka fotografií, sign. I 11956 a Petr Zídek

Šturm se stal jeho předsedou. Funkci zastával do roku 1911 a pak opět po roce 1916 až do třicátých let.⁴²

Družstvo nejprve plánovalo vybudovat novostavbu, ale z těchto plánů z různých důvodů sešlo. Nakonec zakoupilo za 24 900 korun hostinec Antonína Hladkého č. p. 40. Potřebný

kapitál získalo družstvo úvěrem od pivovaru Zvěřina a Holub v Petrovčích, který mu dodával pivo. Provoz Dělnického domu byl zahájen již 1. listopadu 1905. Z každé vypité sklenice byl jeden haléř určen na splátku úvěru, který byl umořen za 24 let třemi a půl milionu sklenic piva.⁴³

Aktivitty družstva tím neskončily. V roce 1908 koupilo protější dvojdoměk v dnešní Trojské ulici č. p. 43 a v roce 1912 samo postavilo rovněž dvojdoměk v Chaberské ulici č. p. 233.⁴⁴ K dalšímu rozmachu družstva došlo po válce, kdy v letech 1922–1923 jeho členové z velké části svépomocí rekonstruovali původní objekt Dělnického domu a přistavěli k němu budovu, která se stala sídlem Lidového divadla – jeho sál měl kapacitu 324 lidí. V roce 1930 pak družstvo vybudovalo činžovní dům s devíti byty v Chaberské ulici č. p. 509.

Všechny zmíněné budovy s výjimkou Lidového divadla, které bylo strženo při rozšiřování ulice Nad Šutkou, stojí v Kobylisích dodnes, byť dům v Trojské č. p. 233 je zřejmě před demolicí.

Rozkol v sociální demokracii a vznik komunistické strany na počátku dvacátých let se projevil i v činnosti Dělnického domu, v němž poté sídlily vedle sebe organizace a spolky obou stran. Především za hospodářské krize pak družstvo sociálně podporovalo své členy, kteří se dostali do existenční tísně, finančně přispívalo také místní škole.⁴⁵

Úspěch kobylického družstva Dělnického domu, na kterém měl Václav Šturm velké zásluhy, nepochybně zvýšil jeho prestiž v místní komunitě, takže v roce 1919 byl zvolen historicky posledním kobylickým starostou. O funkci přišel v souvislosti s připojením obce k Velké Praze v roce 1922. Na protest proti tomuto shora nadekretovanému administrativnímu opatření nechal Šturm na Nový rok 1922 vyvěsit na kobylické radnici černý prapor „na znamení smutku nad bídným zahynutím demokracie“. Zároveň odmítl zástupcům Prahy vydat klíče od obecní pokladny.⁴⁶

⁴² 30 let družstva Dělnického domu v Kobylisích. 1903–1933. Podle protokolních záznamů, vypravování s. V. Šturce a listinného materiálu zpracoval Jos. Budka. Knihovna Josefa Pokorného v Praze-Kobylisích, Praha 1933, s. 7–8.

⁴³ Tamtéž, s. 10–26.

⁴⁴ Tamtéž, s. 27–29.

⁴⁵ Tamtéž, s. 36–43.

⁴⁶ Národní listy, 4. 1. 1922, č. 4, s. 1; Rudé právo, 3. a 4. 1. 1922, č. 2 a 3, s. 5.

Komunistou

Na počátku dvacátých let byli Josef Hybeš (1850–1921) a Václav Štunc v sociálnědemokratickém prostředí nazýváni „nejstaršími veterány našeho hnutí dělnického“.⁴⁷ Oba se během rozštěpu strany přiklonili k její levici, i když Hybeš, jenž byl od prosince 1920 paralyzován mrtvicí, která ho postihla při projevu v Senátu, se založení komunistické strany již neúčastnil.⁴⁸

Proč se Václav Štunc připojil k radikálnímu křídlu strany? Na tuto zásadní otázku je možné odpovědět pouze hypoteticky. Dá se předpokládat, že hlavním důvodem byl jeho politický radikalismus, který jej ani ve vyšším věku neopouštěl. Vliv mohli mít i jeho političtí přátelé. Podle dobového tisku měl blízko k agentovi Kominterny Aloisi Munovi (1886–1943), jenž na Štuncovo pozvání řečnil 17. března 1919 na schůzi v Kobylisích.⁴⁹ Později podle zpráv v dobovém tisku Štunc Munu dokonce ukrýval ve svém domě.⁵⁰ Konečně se můžeme domnívat, že ve Štuncově příklonu ke komunistům mohl hrát roli i pocit, že establishment sociálnědemokratické strany nedokázal ocenit jeho kvality – pokud tento kalkul za jeho postoji skutečně byl, tak se ukázal jako správný, protože teprve v řadách KSČ získal politický post na celostátní úrovni, mandát senátora v roce 1925. V každém případě byl Štunc měšťanským tiskem již od jara 1919 nazýván bolševikem či s odkazem na Šmeralovův bolševikem či s odkazem „černožlutým bolševikem“.⁵¹

Václav Štunc se na podzim 1920 účastnil jako delegát stranického sjezdu, který proti vůli vedení strany svolala marxistická levice a na

Kobyliský Dělnický dům na snímku z 20. let, kdy ještě vedle stálo Lidové divadlo, které padlo za oběť rozšíření ulice Nad Šutkou. Dnes v objektu provozuje občerstvení Pizza Hut.

Foto: Muzeum hl. města Prahy, J. Möller a Petr Zidek

němž byla ustanovena samostatná strana – Československá sociálně demokratická strana dělnická (levice). Významnou roli hrál také v událostech, které se do dějin zapsaly jako

boj o Lidový dům. Štunc patřil mezi členy závodní rady, která v září 1920 zabrala sociálnědemokratické nakladatelství a vydavatelství a stranickou tiskárnu. Proto byl také formálním

47 Členové redakce Rudého práva ku sjezdu. *Rudé právo*, 26. 9. 1920, č. 6, s. 5.

48 FASORA, Lukáš: *Josef Hybeš (1850–1921). Život, dílo a mýtus*. Nakladatelství Lidové noviny, Praha 2017, s. 118.

49 *Národní listy*, 19. 3. 1919, č. 65, s. 2.

50 Černožlutí bolševikové. Sensační odhalení o podvrtných rejdech v republice. *Národní listy*, 12. 4. 1919, č. 85, s. 2. Ve Štuncově složce ve fondu Policejního ředitelství se dokonce uvádí, že Munu dvakrát propašoval ze svého bytu v Kobylisích na Kladno. NA, f. Policejní ředitelství Praha II, Štunc Václav, nedatovaná svodka informací vytvořená po 15. 12. 1920.

51 *Černožlutí bolševikové*, s. 2.

Dvojdoměk v Trojské ulici č. p. 43 zakoupilo družstvo Dělnického domu v roce 1908

Foto: Petr Zídek

držitelem licence Antonínem Svěceným (1871–1941), který patřil k pravicovému křídlu strany, spolu s dalšími patnácti lidmi žalován pro rušení držby.⁵² Po vyklizení Lidového domu policií a jeho předání legálním vlastníkům vyhlásila marxistická levice 10. prosince 1920 generální stávkou, která v několika regionech – na Kladensku, v okolí Brna a na Hodonínsku – přerostla v komunistické povstání.

„Zástupy směřují do centra Prahy, před parlament. Na kruhovitém záhonu leží drobný sněhový poprašek. Koná se tam tábor lidu a ze schodiště sněmovny mluví starý soudruh Václav Štunc. Z Kaprovy ulice se blíží proletariát z východní části Prahy. Zdi domů hřmí zpěvem Rudého praporu,“ popsal dramatické události 10. prosince 1920, které v centru Prahy vyvrcholily

násilnými střety dělníků s policií, spisovatel Ivan Olbracht.⁵³ Štuncovi vynesl projev, v němž měl podle svě-

Díky svému osvobození se Václav Štunc mohl – na rozdíl třeba od Antonína Zápotockého, jenž zůstal ve vězení – podílet na přípravě vzniku komunistické strany

dectví přítomných policistů prohlásit: „Teď máte vhodnou příležitost, jděte a naberte si, co se dá,“ trestní stíhání. Dne 15. prosince 1920 byl zatčen a ve vazební věznici na Pankráci strávil čtyři týdny.⁵⁴

Václav Štunc byl obžalován ze zločinu veřejného násilí a z přečinu svádění vojska k porušení služební povinnosti. Proces před zemským trestním soudem v Praze proběhl 7. února 1921. Proti svědkům obžaloby – uniformovaným a tajným policistům – postavil Štunc obhájce JUDr. Theodor Šmeral (1884–1940), mladší bratr Bohumíra Šmerala, na 14 vlastních svědků tvrdících, že Štunc inkriminované věty neproněsl. Obžalovaný dokonce uvedl, že se snažil dav nikoli povzbuzovat k násilí, ale uklidňovat. Stejně úspěšně popřel, že by na schůzi ve Vysočanech vyzýval k agitaci mezi vojskem, aby nezakročovalo proti lidu. Porotě nakonec nezbylo než Štunce osvobodit. *Lidové noviny* zakončily svou reportáž o soudu takto: „[...] starý Václav Štunc, obklopen komunistickou mládeží, opustil vítězoslavně soudní budovu. Na rohu ulice se rozhlédl a pravil: „Tak kam půjdeme na pivo?“⁵⁵

Díky svému osvobození se Václav Štunc mohl – na rozdíl třeba od Antonína Zápotockého (1884–1957), jenž zůstal ve vězení – podílet na přípravě vzniku komunistické strany. V polovině března patřil spolu se Stanislavem K. Neumannem, Josefem Skalákem (1874–1968) a několika dalšími k českým komunistům, kteří řečnili na ustavujícím sjezdu německé sekce komunistické strany v Liberci.⁵⁶

Proč byl do čela Komunistické strany československé v květnu 1921 zvolen právě Štunc? Podle vzpomínek Marie Švermové, citovaných v úvodu, především proto, že byl dělník a nesmírně nezištný a poctivý člověk, „úplný protiklad změstáčtělých bývalých vůdců“. Tato charakteristika, přestože ve své době mohla být skutečně rozšířená, ale příliš neodpovídala realitě. Štunc byl sice původem dělník, ale

⁵² *Národní listy*, 22. 10. 1920, č. 292, s. 2.

⁵³ OLBRACHT, Ivan: Prosinčové události. In: HOLÁ, Věra: *Zápasy KSČ očima pamětníků*. Svoboda, Praha 1971, s. 79–82.

⁵⁴ Propuštěn z vazby byl 16. 1. 1921. *Rudé právo*, 17. 1. 1921, č. 12, s. 3.

⁵⁵ Václav Štunc před soudem. *Lidové noviny*, 8. 2. 1921, č. 67, s. 5.

⁵⁶ *Lidové noviny*, 15. 3. 1921, č. 123, s. 2; *Rudé právo*, 15. 3. 1921, č. 132, s. 1 a 2.

od počátku devadesátých let se živil jako redaktor. V roce 1895 byl zvolen členem dozorčího výboru Okresní nemocenské pokladny pražské a po roce 1900 pracoval až do odchodu do penze jako její kontrolor, přičemž na počátku dvacátých let bral v té době vysoký plat ve výši 2 000 korun měsíčně.⁵⁷ Také jeho dům v Kobylisích, jehož hodnotu odhadla četnická stanice v Ďáblicích v roce 1925 na 50 000–60 000 korun, svědčí o tom, že nebyl žádný proletář. Dá se nicméně předpokládat, že do čela strany ho vynesla jeho radikalita, postavení kmeta a historického vůdce sociální demokracie spolu s faktem, že přirozený politický lídr komunistů Bohumír Šmeral se držel zpátky kvůli svým válečným prorakouským postojům.

Šturce na podzim 1921 potvrdil v čele KSČ i slučovací sjezd strany, na němž se spojily komunistické sekce jednotlivých národností Československa, které se ustavily v předchozích měsících. V prosinci 1921 jej na schůzi na Žofíně, kde si komunisté připomínali roční výročí neúspěšné generální stávky, zachytil spisovatel Karel Poláček: „Schůzi zahajuje předseda Václav Šturm, milý a bodrý stařeček, ale velmi řeční. Mluví a mluví a nechce se mu přestat. Konečně ale toho nechá a udělí slovo poslanci Skalákovi. Poslanec Skalák, elegantní a studený; patříte na něho a máte dojem, že káže katolický misionář. Marxistický teoretik. Dovojuje známou sofistikou, že prosincové události byly vyprovokovány měšťáky, při nichž komunisté hráli pasivní roli. Byl to puč buržoazie a sociálpatriotů proti dělnictvu. Za jeho řeči dochází k hanlivým projevům proti prezidentu. Politický úředník je nucen zakročit. Této příležitosti použije stařík Šturm, aby se opět rozpovídal: ‚Tadyhle,‘ povídá, ‚máte ty pravé. Na jejich rukách lpi krev dělnictva, sají krvavé

Viktor Dyk k boji o Lidový dům

Přišel pefél od Trockého.
Hybaj, k činu! Kruci!
Musíte už jednou začít
váznou revoluci.

Kdo má zobák, statně klofej.
Sršatcové, sršte!
Jako revoluční trofej
– Lidový dům držte!

Protože jste komunisty
v krásném mučnictví,
dobojujte velký zápas,
zápas o vlastnictví!

Marx je dobrý jako žebrík.
Na jiné však dnes bij!
Když jsi vylez', žebrík strhni.
Jiný po něm lež' by.

Zpívá sobě po tichounku
bolševička bleška:
Cizí krev rád pije každý,
ale svou dá ztěžka.

[...]
Čtu novinářský referát.
V něm nápadného cosi.
A promiňte, že napíšu
přihořklé k němu glossy.

Přitáhl před sněmovnu dav.
Co vůdce k lepší metě
promluvil k němu soudruh
Šturm
a mluvil o odpovědi.

Pak Skalák. O lidový dům
už nejde. Dí to zpřima:
výkonný výbor přečetné
své požadavky třímá.

Pak Alois Muňa. O čem? Hm.
Řeč mluví se a voda běží.
Písničku zpívá jedinou.
Na slovech nezáleží.

A potom se házelo kameny
a také se střílelo potom.
Proč, o tom píšou noviny.
Já nechci mluvit o tom.

Volnost, rovnost a bratrství!
čtu jména lidí, jež neznám.
Než Muňu, Šturce ni Skaláka
Neuveď' raněných seznam...

Zdroj: Národní listy, 12. 12. 1920, č. 341, s. 1. Báseň vyšla v rubrice Feuilleton s titulkem Komentář.

mozoly a teď chtít dělat mravokárce.' Mravokárce zahanbeně usedl. Avšak večer patří ruměnému jubilantovi dr. Šmeralovi. Vzhledem bas buffo komik, ale ve své roli tragéd. Patetik staré školy. Má pěkný sonorní hlas a malebná gesta, jež nahrazují nedostatek věcných argumentů. Jeho řeč je pěkný kousek deklamačního umění. Mluví tak pěkně, že to vypadá, jako by mluvil skoro samou pravdu. Vidíte tribuna lidu, ale Aristida, syna Lysimachova, nevidíte. Chápete však, proč byli ve starém Řecku demagogové vypovídáni z vlasti ostrakismem.⁵⁸ Zatímco projevy Skaláka a Šmerala Poláček analyzuje, o Šturmovi píše jen, že řečnil dlouho. Dojmu, že Šturmovy projevy byly především soubory květnatých frází bez nějaké hlubší myšlenky, může lehce nabýt i jejich současný čtenář. Paradoxní

ale je, že i za vystoupení na tomto shromáždění se Šturm dostal před soud – a opět byl osvobozen.⁵⁹

V září 1922 byl Václav Šturm spolu s Bohumilem Jílkem (1892–1963), Václavem Bolenem (1887–1963) a dalšími vyloučen z komunistické strany. Agrární deník *Venkov* této události věnoval svůj úvodník. „Celý svůj život ztrávil (sic) s válečnou polnicí v ruce, troubě stále a neúnavně do útoku. Je to typ přímočarého dogmatika, a není proto divu, že když po rozbití sociálně demokratické strany se ustavila u nás samostatná strana komunistická, byl Šturm jedním z nejvášnivějších jejích apoštolů. A brzy mu i tato [strana], nebo lépe, její vedení, bylo málo radikálním, a musil se proto dostati s ním do křížku.“⁶⁰ Rozhodnutí však bylo vzápětí revidováno Kominternou a Šturm si

57 Výroční zpráva okresní nemocenské pokladny v Praze za rok 1895. Okresní nemocenská pokladna v Praze, Praha 1896, s. 15–16.

58 POLÁČEK, Karel (podepsáno Kočkodan): Devátý prosinec. *Lidové noviny*, 11. 12. 1921, č. 619, s. 5; TÝŽ: Povídky, sloupky, fejetony. Nakladatelství Franze Kafky, Praha 2001, s. 42.

59 Šifra Nj: Věčný delikt Šturmův (Odvolací soud v Praze). *Lidové noviny*, 24. 6. 1922, č. 312, s. 6.

60 Šifra nč.: Osud starého Šturce. *Venkov*, 27. 9. 1922, č. 226, s. 1.

podržel místo ve výkonném výboru strany, byť ne předsednické, do roku 1924.⁶¹

Přestože v lednu 1922 okázale vyjádřil svůj nesouhlas s připojením Kobyliš ku Praze, pražská komunální politika se stala jedním z nejdůležitějších prostorů jeho aktivit. V roce 1923 byl zvolen do pražského městského zastupitelstva. Zastával pak několik funkcí v městských firmách: v roce 1926 byl zvolen do výboru Městské spořitelny, v roce 1927 je uváděn jako předseda správní rady Pražských obecních plynáren.⁶² Druhým důležitým prostorem jeho činnosti bylo družstevní hnutí. Kromě družstva Dělnického domu v Kobyliších byl v letech 1920–1930 také předsedou spotřebního družstva Včela.⁶³

V listopadu 1925 byl Václav Šturc na Ostravsku zvolen za KSČ do Senátu. V horní komoře parlamentu strávil jedno (zkrácené) volební období, tedy čtyři roky. Přehled jeho senátorské činnosti ukazuje, že nebyl příliš aktivní, podal čtyři návrhy, jednu rezoluci a pětkrát mluvil v rozpravě. Senát nicméně musel čtyřikrát řešit návrh na jeho vydání k trestnímu stíhání, přičemž imunity jej zbavil pouze jednou. Šlo vesměs o kauzy podobné těm, které Šturce dostávaly před soud v době, než se stal senátorem.⁶⁴ V jednom případě, kdy byl vydán, byl i odsouzen. Za větu pronesenou 20. února 1925 na komunistické schůzi v Kobylisích, že „socialistický ministr kázal, že dobře se dělo, když proletariát volal po chlebě, že se mu dalo olova“, byl prvoinstančním i odvolacím soudem odsouzen k pokutě 100 korun a v případě nedobytnosti k vězení na tři dny, protože

V srpnu 1928 oslavilo Rudé právo Šturcovy sedmdesátiny článkem na titulní straně

Repro: PaD

61 RÁKOSNÍK, Jakub: Šturm Václav. In: ANEV, Petr – BLÝ, Matěj (eds.): *Biografický slovník vedoucích funkcionářů KSČ (1921-1989)*, L-Z, s. 430.

62 NA, f. Policejní ředitelství Praha II, Štůrc Václav, rukou psané potvrzení pražského primátora Karla Baxy vydané 11. 3. 1927. Štůrc se měl v tomto roce zúčastnit exkurze do vodárenských zařízení v Drážďanech, Berlíně a Hamburku.

63 SLAVÍČEK, Jan: *Spotřební družstvo Včela mezi podnikáním a politikou v letech 1905 až 1938*, s. 31.

64 Společná česko-slovenská digitální parlamentní knihovna – viz <https://www.psp.cz/eknih/1925ns/se/rejstrik/jmenny/s.htm> (citováno k 14. 6. 2021).

T. G. Masaryk přichází v doprovodu premiéra Antonína Švehly do parlamentu složit po volbě prezidentský slib (27. května 1927). Jeho neúspěšného protikandidáta Václava Šturce fotografové ČTK toho dne nezachytili.

Foto ČTK

podle soudu tuto zprávu „pokládali za pravdivou neměl dostatečných důvodů, věda, že tím vážně znepokojí obyvatelstvo tohoto místa“.⁶⁵ I v Senátu propadal Václav Šturc své bouřlivé povaze. *Lidové noviny* v červnu 1926 referovaly o tom, že se spolu s dalšími komunistickými senátory snažil přehlušit řečníky pískáním na prsty, troubením na trubku a hlasitými výkřiky.⁶⁶

Typická postava českého lidu

V prezidentské volbě v květnu 1927 byl Václav Šturc jediným Masarykovým protikandidátem. Od počátku šlo jen o gesto, které nemělo žádnou šanci na úspěch. Nakonec Šturc získal

54 volitelských hlasů, přičemž KSČ v té době měla 41 poslanců a 20 senátorů. Masaryk byl zvolen 274 hlasy.

Ještě Šturcovy sedmdesáté narozeniny v srpnu 1928 oslavilo *Rudé právo* dlouhým pajánem na titulní straně, v němž byl jubilant vyzdvihován jako „věčně čilý“ průkopník dělnického hnutí, „který svůj život věnoval cele boji za vítězství socialismu“, je „vždy pln vzdoru a odvahy“ a „hotov vždy postaviti se do boje proti oportunistům, ať vně strany, ať uvnitř“.⁶⁷ O několik měsíců později na 5. sjezdu KSČ byl Šturc označen novým „bolševickým“ vedením za renegáta a ze strany vyložen. Po krátkém působení v komunistické opozici (leninovci) požádal v lednu 1931 o znovupřijetí do sociální

demokracie.⁶⁸ Vzhledem k pokročilému věku však ve třicátých letech již žádnou významnější politickou činnost nevyvíjel.

„Budiž vlídně vzpomenu to jubilea tohoto nezdolného radikála, který se svými přednostmi i slabostmi patří k typickým postavám českého lidu,“ napsaly *Lidové noviny* v srpnu 1938 ke Šturcovým osmdesátinám.⁶⁹ Přežil je pouze o půl roku. Zemřel 21. února 1939 v nemocnici v Praze na Bulovce na následky hnisavého zánětu kýly. *Lidové noviny* v nekrologu napsaly, že Šturcovou smrtí se uzavírá jedna „velká kapitola českého socialismu“. „Tak byl šedivějící Šturc už před válkou typickou postavou strany, jedním z nejpobornějších jejích zjevů, oblíbený už pro své drobné tělíčko a chalupnický chytroú a nezdolnou hlavu. Stárl lety, ale oheň temperamentu v něm neuhasínal, držel ho vždy na levém křídle strany [...]“⁷⁰

Petr Zídek (1971) historik, novinář, šéfredaktor časopisu *Paměť a dějiny*. Zabývá se zejména československou zahraniční politikou vůči zemím třetího světa a dějinami české společnosti ve 20. století. Vydal např. životopisy prokurátorky Ludmily Brožové-Polednové (*Příběh herečky*. Dokořán, Praha 2010), Hany Benešové (*Neobyčejný příběh manželky druhého československého prezidenta*. Universum, Praha 2014) a spisovatelky Oldry Sedlmayerové (*Utajená láska prezidenta Masaryka*. Universum, Praha 2017). Autor-sky a editorsky se podílel na knihách *Osobnosti Lidových novin* (Universum, Praha 2014), *Budovatelé státu* (Universum, Praha 2018) a *Lidé roku 1989* (Universum, Praha 2019).

65 Archiv Poslanecké sněmovny, f. Poslanci a senátoři Národního a Federálního shromáždění, inv. č. 2710, sl. Šturc Václav, rozsudek Nejvyššího soudu č. j. ZM I 665/25/6 z 11. 11. 1926, kterým byl potvrzen rozsudek zemského trestního soudu v Praze z 25. 7. 1925 č. j. Tk XXVI 3901/25/II, jímž byl Šturc uznán vinným přestupkem šíření nepravdivých zpráv.

66 Šifra B.: Schůze senátu. *Lidové noviny*, 22. 6. 1926, č. 313, s. 3.

67 Soudruh Václav Šturc sedmdesátníkem. *Rudé právo*, 21. 8. 1928, č. 198, s. 1–2.

68 Šturc se vrací k sociální demokracii. *Lidové noviny*, 6. 1. 1931, č. 9, s. 3.

69 Šifra vl.: *Lidové noviny*, 21. 8. 1938, č. 418, s. 7, rubrika Denní zprávy.

70 Šifra od.: Václav Šturc zemřel. *Lidové noviny*, 22. 2. 1939, č. 96, s. 4.